

Василенко С.В.

Житомирський національний агроекологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СКОТАРСТВА В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано сучасний стан галузі скотарства в господарствах Житомирської області та запропоновано перспективні напрями розвитку.

Ключові слова: виробництво, тваринництво, поголів'я, продукція, скотарство.

I. Вступ

Сільськогосподарське виробництво найтісніше пов'язане з природним навколишнім середовищем, виступає його складовою частиною, а в певній мірі і доповнює його. Науково – обгрунтоване ведення землеробства, лісового господарства, тваринництва, інших галузей, раціональне їх поєднання не тільки не вносить дисбалансу у довкілля, не знижує рівня родючості ґрунтів а й навпаки – збагачує потенційні можливості природних ресурсів, забезпечує збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, і, відповідно, краще вирішує найбільшу проблему людства – продовольчу. [2, с. 29.]

Скотарство є однією із основних галузей тваринництва, розвиток якої значною мірою впливає на забезпеченість потреб людини у високопоживних, калорійних і дієтичних продуктах харчування (м'ясо, молоко), а промисловість – цінною сировиною (шкіра і інші види продукції). Проблеми стану та розвитку галузі завжди привертають увагу багатьох вчених-економістів [2-5], проте на сучасному етапі, в період трансформаційних процесів в економіці, широке коло питань залишається невирішеним.

II. Постановка задачі

Метою дослідження є вивчення стану галузі скотарства в Житомирській області.

Об'єктом дослідження є явища, які відбуваються в галузі скотарства Житомирської області.

Методологічною основою дослідження є застосування загальнонаукових методів, а саме: індукції, дедукції, узагальнення, спостереження, зведення, а також абстрактно-логічного – для формування висновків і пропозицій щодо подальших досліджень.

III. Результати

Трансформаційні процеси в Україні з 1991 р. характеризуються перетвореннями організаційно – правових форм власності і методів господарювання, перерозподілом виробничих ресурсів, змінами у обсягах вирощування худоби

та виробництві сільськогосподарської продукції у господарствах різних категорій. На це значно вплинуло здійснення аграрної реформи на виконання Указу Президента України від 03.12.1999р. №1529 „Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки [1]. Зміни в організаційно – правових формах власності, недостатньо сформовані ринкові відносини відобразилися на стані галузі скотарства й обумовили значне скорочення поголів'я худоби (рис. 1, 2, 3) та зменшення обсягів виробництва м'ясо – молочної продукції (рис. 4, 5.).

Поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств у 2008 р. скоротилося порівняно з 1990 р. з 1154,6 до 257,4 тис. гол. або в 4,5 рази, у тому числі поголів'я корів з 394,6 до 159,2 тис. гол., або в 2,5 рази. Не так гостро відчувається зменшення поголів'я худоби в особистих селянських господарствах на відміну від сільськогосподарських підприємств. За період з 1990 р. по 2008 р. поголів'я ВРХ в сільськогосподарських підприємствах зменшилось на 89,3%, поголів'я корів – на 83,1%, в особистих селянських господарствах – на 24% та на 22,1%. За досліджуваний період з'явилися нові умови господарювання, до яких така складна в технологічному та економічному відношенні галузь не зовсім адаптувалась.

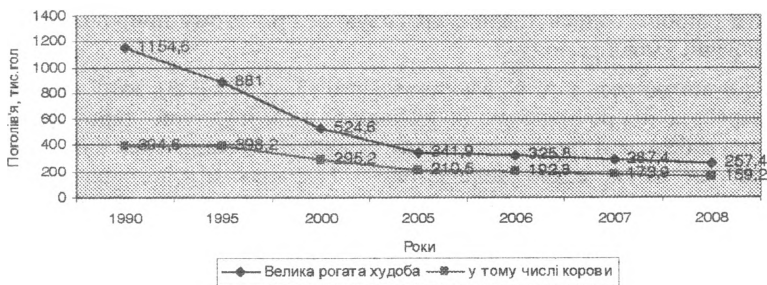

Рис. 1. Поголів'я худоби у господарствах усіх категорій, тис. гол.

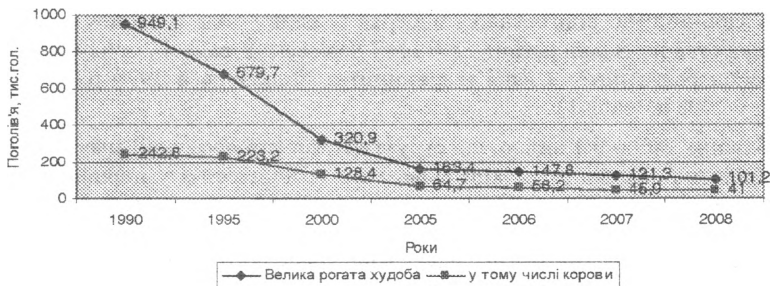

Рис. 2. Поголів'я худоби у сільськогосподарських підприємствах, тис. гол.

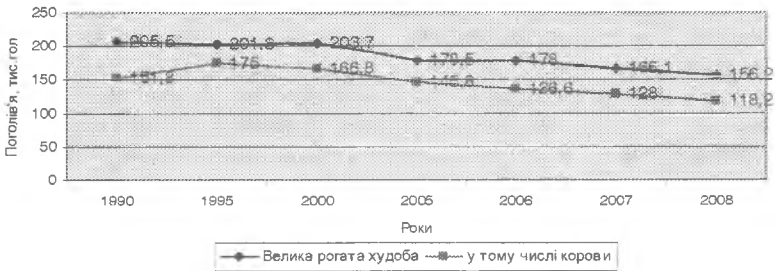

Рис. 3. Поголів'я худоби у особистих селянських господарствах, тис. гол.

Наслідком цього є значне скорочення поголів'я худоби у всіх категоріях господарств.

Враховуючи соціально – економічні обставини, що склалися в регіоні, невирішеними залишаються проблеми відновлення поголів'я великої рогатої худоби, підвищення її продуктивності, які є основними чинниками для виробництва продукції скотарства. Для цього слід удосконалити племінну роботу, покращити раціони годівлі тварин, враховуючи при цьому природно-економічні та екологічні умови регіону.

Слід погодитись з А. С. Малиновським [3, с. 322-323], який вважає, що у господарствах, які розташовані на радіоактивно забруднених територіях, де малородючі заболочені ґрунти, необхідне перепрофілювання молочного скотарства на м'ясне за системою „корова-теля“. Тваринам м'ясного напрямку притаманна висока інтенсивність росту, оплата корму приростом та забійний вихід туші. Вирішення цього питання буде відбуватися за рахунок розведення вітчизняних порід м'ясного напрямку. В Україні виведені українська м'ясна, волинська м'ясна, поліська м'ясна, на стадії завершення створення української симентальської, знаменської та південної м'ясних порід. Важливе значення має використання бугаїв-плідників цих порід у промисловому схрещуванні.

Тваринництво відіграло і відіграє важливу роль в економіці сільського господарства не тільки регіону, а й всієї держави. У валовій продукції сільського господарства питома вага тваринництва становила в 1990 р. 55,1% проти 43,4% у 2008 р. (табл.1).

З даних таблиці 1 видно, що структура валової продукції значно змінилась. Виробництво валової продукції сільського господарства у порівняльних цінах 2005 р. протягом 1990 – 2008 рр. зменшилось з 5798,4 млн. грн. до 3205,5 млн. грн., або в 1,8 рази, у тому числі виробництво продукції тваринництва – в 2,3 рази, або на 56,5%. Якщо в сільськогосподарських підприємствах виробництво продукції тваринництва в 2008 р. порівняно з 1990 р. зменшилось в 7,6 рази, то в господарствах населення лише в 1,3 рази.

Таблиця 1

Виробництво валової продукції сільського господарства усіма категоріями господарств (у порівняльних цінах 2005 року, млн. грн.)

Валова продукція	Роки							2008 р у % до 1990 р
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	
Усього:	5798,4	3987,1	2987,7	3170,9	3216,0	2983,4	3205,5	55,3
у тому числі:								
рослинництва	2603,6	2012,1	1580,1	1628,0	1646,6	1595,3	1815,4	69,7
тваринництва	3194,8	1975,0	1407,6	1542,9	1571,5	1388,1	1390,1	43,5
Питома вага тваринництва у валовій продукції, у %	55,1	49,5	47,1	48,7	48,9	46,5	43,4	X

Джерело: розраховано за даними Держкомстату, Головного управління статистики Житомирської області.

За досліджуваний період з 1990 р. по 2008 р. в структурі виробництва продукції тваринництва відбулися кардинальні зміни (рис. 4, рис. 5).

Рис. 4. Основні товаровиробники молока

Рис. 5. Основні товаровиробники м'яса яловичини і телятини

Так, у 1990 р. основними виробниками молока, м'яса яловичини і телятини були сільськогосподарські підприємства, які виробляли 61,7% молока та 93,7% м'яса яловичини і телятини. У 2008 р. питома вага цих показників істотно змінилась і становила відповідно 13,7% і 28,8%. Слід зазначити, що в особистих селянських господарствах виробництво продукції не лише не зменшилось, а значно зросло.

В 1990 р. виробництво молока складало 38,3 %, м'яса яловичини і телятини - 6,3 %.

А в 2008 р. особисті селянські господарства забезпечували 86,3 % загального обсягу виробництва молока в регіоні і 71,2% м'яса яловичини і телятини. Найбільш ймовірно, що в найближчий період виробниками молока, м'яса яловичини і телятини будуть особисті селянські господарства.

Для підвищення продуктивності худоби та поліпшення породного складу слід посилити племінну роботу, пов'язану з удосконаленням існуючих та створенням нових порід; підвищити рівень годівлі, змінити раціони та покращити якість кормів, за для чого в нашому регіоні цьому сприяє вигідне географічне положення.

IV. Висновки

1. Трансформаційні процеси в Україні з 1991 р. спричинили зміни в організаційно – правових формах власності та відобразилися на стані галузі скотарства. За період дослідження з 1990 р. по 2008 р. значно скоротилось поголів'я худоби. Так, у сільськогосподарських підприємствах поголів'я ВРХ скоротилось в 9,4 рази, у тому числі корів – в 5,9 рази; в особистих селянських господарствах – в 1,3 рази, як поголів'я ВРХ так і поголів'я корів.

2. У структурі виробництва м'ясо-молочної продукції також відбулися зміни. В 1990 р. основними виробниками молока та м'яса яловичини і телятини були сільськогосподарські підприємства, які виробляли відповідно 61,7% і 93,7% даних видів продукції. В 2008 р. виробництво молока скоротилось в 8,2 рази, виробництво м'яса яловичини і телятини – в 13,2 рази. В особистих селянських господарствах виробництво молока збільшилось в 1,2 рази і становило в 2008 р. 529,6 тис. т., виробництво м'яса яловичини і телятини – в 2,8 рази і становило 16,1 тис. т..

3. Вигідне географічне положення, природно – кліматичні, економічні та демографічні умови регіону сприятливі для спеціалізації галузі скотарства. Саме зоні Полісся притаманне вирощування зернофуражних, зернобобових культур і багаторічних трав, лукопасовищного кормовиробництва, яка може стати зоною інтенсивного розведення поголів'я ВРХ та виробництва м'ясо – молочної продукції.

Завданням подальших досліджень буде визначення особливостей організаційно – господарських, економічних та технологічних зв'язків між виробниками та переробними підприємствами продукції скотарства.

Література

1. Голос України. – 1999. – №227.
2. *Карпов В. І.* Еколого-економічні проблеми довкілля Житомирщини. [Кол. моногр.] / В. І. Карпов, С. П. Сіренький, В. К. Данилко та інші; Під заг. ред. П. П. Михайленка. – Житомир, 2001. – 320с.
3. *Малиновський А. С.* Системне відродження сільських територій в регіоні радіаційного забруднення: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 604с.
4. *Месель-Веселяк В. Я., Мазуренко О. В.* Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України / Під наук. ред. акад. УААН П. Т. Саблука – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 198с.
5. *Саблук П. Т., Бойко В. І.* Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 340с.